

EESTI LOODUS

Kaasas CD

Rukkirääk kas kaob või jääb?

Teravmäed
Ratva raba ja Rangu nõmm
Soo-loorkull vahetab kodu

69. aastakäik Nr 8, august 2018

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

11 EL küsib: vastavad Hanno Zingel ja Siim Vahtrus

12 Kuidas läheb meie rääkudel?
 Riho Marja kirjeldab rukkiräägu olukorda: räägusäästlik põllumajandus tegelikkuses ei toimi ning rääkude arvukus väheneb pidevalt

15 Oled sa olemas, rukkirääk?

Marju Kõivupu meenutab rahvapärismi rukkiräägust: kui on rukkirääke, on loota head saaki

18 Kaameraga räägujahil

Karl Adami jagab sõnas ja pildis kogemusi rukkiräägu pildistamisest ja filmimisest, mille peale kulus nädalaid

24 Soo-loorkull elupaigamuutuste teel

Ülo Väli võtab kokku Eestis ja mujal tehtud uuringud: soo-loorkull kipub võsastuvate pärandkoosluste asemel üha enam pesitsema jäät- ja põllu- maadel

30 Sookaitse 80:

esimene oli Ratva raba
 Edgar Karofeld tuletab meelde Eesti soode kaitse algust: 1938. aasta mais võeti kaitse alla osa Ratva rabast Ida-Virumaal

33 Lubisetete kujunemise algus

Rein Einasto alustab meie paekivi tekkeloo tutvustamist aegade algusest, 480 miljonit aastat tagasi

36 Sada rida Eesti loodusest: Loodus ja inimene. Ene Ergma

38 Üks Eesti paigake:
 Rangu nõmm: ökouurimiste paik
 Juhani Püttsepp meenutab 1939. aastal Märjamaa lähedal alanud metsaökoloogia väliuuringuid, mille eestvedaja oli prof Teodor Lippmaa

40 Poster: Arto-Randel Servet

42 Intervjuu: Keemik, kellest sai loodusajakirjanik

Toomas Jüriadoga vestles tema tööst ja elust Riho Marja

49 Looduselamus maailmast:

Teravmägede linnukolooniad, põhjapödrad ja polaarrebased
 Hendrik Relve rännuteed on jõudnud põhjapoolusele kõige lähema saarestikuni, kus enamik elustikust on koondunud rannikuvööndisse

54 Matkarada: Rõuge ürgoru matkarada tutvustab jääaja pärandit

Timo Palo viib lugeja Võrumaale, kus kümne kilomeetri pikkusel matkarajal näeb seitset järve ja muid ürgoru iseärasusi

62 Tiit Kändler mäta otsast: Asjad, mida mõõta ei saa

64 Eesti maaülikooli raamatukogu on täienenud väärtusliku loodusloovaramuga

Märt Rahi vahendab vana bioloogilise kirjanduse taasavastamist: 18. sajandi tähtsast kirjandusallikast on Eestis olemas arvestatav hulk köiteid

66 Seenelaagrid aitavad täiendada teavet meie seenestiku kohta

Jane Oja annab ülevaate Eesti mükoloogiaühingu kevad- ja sügislaagritest ja kutsub huvilisi neis osalema

68 Aiast ja põllult: Looduslikud mündid

Triin Nõu kiidab maitse- ja teetaime- na meie looduses laialt levinud põldmünti ning piparmündilõhnalist vesimünti

70 Raamatud

71 In memoriam: Vello Park

72 Kroonika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

38

42

49

54

Vastutus taltsutamise eest

Sel suvel on plehku pannud eksootilised maod mitu korda ajalehtede uudisekännise ületanud. Sotsiaalmeedias ilmuvad abipalved ehmunud kilpkonnaomanikelt, kes lasevad oma lemmiku kuumaga aeda mõnulema ning avastavad siis, et aeglane loomake muutub palavusega ootamatult väledaks ja läheb kaotsi. Täpselt nagu selles anekdoodis aeglasest mehest, kes pannakse loomaaias kilpkonnade eest hoolitsema. „Sain seda puuriust natukene avada, kui nad äkki koos siuh-viuh minust mööda jooksid!“

Pealegi näib, et sugugi kõik kodused terrariumilemmikud ei ela heades tingimustes. Tartu linna piirilt leitud kuningboa viidi hoopis loomade varjupaika ning selle töötajad kinnitasid, et mao tervis on kehv ja ta on hädas kestumisega.

Igasuguse elusolendi pidamine nõuab teadmisi ja iga lemmik vajab hoolt. Kastmata taim vajub närsinult lonti ja lestanakkusega kass kratsib oma kõrvad veriseks. Täpselt sama põhimõte kehtib ka roomajate ja kahepaiksete kohta. Parasvõõtmes ja kodustes oludes tuleb näha vaeva, et kujundada troopikast pärit

kõigusoojasele loomale sobiv keskkond. Pühendunud huvilisele on see hariv ajaviide, kuid ajanapuses kannatavale inimesele on nõudlikuma roomaja pidamine koorem. Kui seda kanda ei jaksa, kannatab loom.

Mao- ja sisalikulemb võiks mõelda ka sellele, kust tema ihaldatav loomake pärit

on. Lemmikloomakaubandus kujutab ohtu paljudele looduses elutsevatele liikidele. Kurikuulus on kahepaiksete seas möllav seenhaigus kütridomükoos, mille tõttu ähvardab väljasuremine ligi 200 konna- ja vesiliku-liiki. Tõbi hakkas levima 1950. aastatel Aasiast ning jõudis laia maailma suuresti lemmikuteks müüdnud kahepaiksetega. Tõsi, oma osa on olnud ka konnakoivatööstusel.

Herpetoloogid jälgivad praegu tähelepanelikult madudel haavandeid tekitava seene *Ophidiomyces ophidiicola* levikut. Haigus hakkas kümnekond aastat tagasi ringlema USA-s; Euroopas on seda nüüdseks leitud Suurbritannia ja Tšehhi nastikutel. Briti loodusteadlased on juba hoiatanud, et inimesed ei laseks oma eksootilisi lemmikuid loodusesse. Võõrliik ei pruugi haigusi levitada, kuid ta võib kohalikud loomad elupaikadest lihtsalt välja tõrjuda.

Eesti ilm, mida maarjamaalased enamasti kehvaks peavad, on sellest vaatepunktist suurepärane. Uitama läinud soojalembene roomaja hukkub varem või hiljem ega kujuta kohalikele liikidele pikemaajalist ohtu.

Ometi pärineb sellest suvest ka üks hoiatav näide. Juuni lõpus leidis üks kalamees Viljandi järve äärest kollakõrvilukilpkonna, kes oli kaduma läinud kolm aastat tagasi. Kes teab, kui leebed tulevad järgmised talved?

Piret Pappel

EESTI LOODUS

69. aastakäik Nr 8, august 2018

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eeslloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Sõnumitoimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eeslloodus

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee
617 7717, tellimine@expresspost.ee

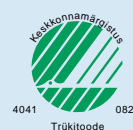
Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2018

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

4041 0820
Trükitoode

PEFC sertifitseeritud
Käsitööstus on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikast.
www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

